

Examination of Postgraduate Theses Related to School Health in The Field of Nursing in Türkiye

Firdevs Kuzu^{1,a,*}

¹Department of Nursing, Faculty of Health Sciences, Sivas Cumhuriyet University, Sivas, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 09/12/2024

Accepted: 22/12/2024

Copyright

This work is licensed under
Creative Commons Attribution 4.0
International License

ABSTRACT

Introduction: This study was conducted to examine the postgraduate theses on school health in Türkiye, to reveal the results of the postgraduate theses, and to provide concrete data to researchers and nurses providing health services for school health.

Method: In the retrospective descriptive type literature search conducted between 10.08.2024-18.08.2024, the database of the National Thesis Center of the Council of Higher Education was searched to determine the postgraduate theses related to school health in the field of nursing. The database was searched using the keywords "school health", "school nursing" and "school health nursing". While searching the database, no limitation was made in terms of the years covered by the postgraduate theses.

Results: It was seen that "28" of the theses related to school health in the field of nursing between 10.08.2024-18.08.2024 were doctoral theses and "112" were master's theses. In the screening, 199 theses with the keyword "school health", 63 theses with the keyword "school nursing" and 31 theses with the keyword "school health nursing" were found. In total, 293 postgraduate theses were viewed and as a result of the scans, repetitive theses (65 theses) were eliminated. Among these theses, 30 theses were excluded from the study because the full text could not be accessed and 58 theses were not in the field of nursing and did not meet the inclusion criteria. In the study, 140 postgraduate theses that met the inclusion criteria were evaluated.

Conclusion and Recommendation: It is seen that the majority of postgraduate thesis studies on school health in the field of nursing are descriptive, cross-sectional research type. It is recommended to develop evidence-based practices and increase the number of postgraduate thesis studies using quasi-experimental, experimental and qualitative research methods.

Keywords: School health, nursing, academic theses

Türkiye’de Hemşirelik Alanında Okul Sağlığı İle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Araştırma Makalesi

History

Received: 09/12/2024

Accepted: 22/12/2024

Copyright

ÖZ

Giriş: Bu çalışma, okul sağlığına ilişkin Türkiye’de yapılan lisansüstü tezleri incelemek, lisansüstü tezlerin sonuçlarını ortaya koymak, araştırmacılara ve okul sağlığına yönelik sağlık hizmeti sunan hemşirelere somut veriler sunmak amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Retrospektif tanımlayıcı tipte 10.08.2024-18.08.2024 tarihleri arasında yapılan literatür araştırmasında hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili yapılan lisansüstü tezleri belirlemek için Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından tarama yapılmıştır. Veri tabanında; "okul sağlığı", "okul hemşireliği" ve "okul sağlığı hemşireliği" anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapılmıştır. Veri tabanında tarama yapılırken lisansüstü tezlerin kapsadığı yıllar açısından herhangi bir sınırlamaya gidilmemiştir.

Bulgular: Hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili 10.08.2024-18.08.2024 tarihleri arasında ulaşılan tezlerin "28" inin doktora, "112" sinin yüksek lisans tezi olduğu görüldü. Taramada "okul sağlığı" anahtar kelimesi ile 199 tez, "okul hemşireliği" anahtar kelimesi ile 63 tez ve "okul sağlığı hemşireliği" anahtar kelimesi ile 31 tez sonucuna ulaşılmıştır. Toplamda 293 lisansüstü tez görüntülendi ve yapılan taramalar sonucunda tekrar eden tezler (65 tez) ayıklandı. Bu tezler içerisinde 30 tezin tam metnine ulaşılabilmesi ve 58 tezin hemşirelik alanında olmaması ile araştırmaya dahil edilme kriterlerini sağlamadığı için çalışma dışında tutulmuştur. Araştırmaya dahil edilme kriterlerine uyan 140 lisansüstü tez değerlendirmeye alınmıştır.

Sonuç ve Öneri: Hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili lisansüstü tez çalışmalarının çoğunluğunun tanımlayıcı, kesitsel araştırma tipinde olduğu görülmektedir. Kanıta dayalı uygulamaların geliştirilmesi, yarı deneysel, deneysel ve nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı lisansüstü tez çalışmalarının artırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul sağlığı, hemşirelik, akademik tezler

f.kuzu58@hotmail.com

0000-0001-6628-3224

How to Cite: Kuzu F (2021) Examination of Postgraduate Theses Related to School Health in The Field of Nursing in Türkiye , Cumhuriyet Nursing Journal, 9(1): 153-159

Bu çalışma 6. Uluslararası İzmir Tıp, Hemşirelik, Ebelik ve Sağlık Bilimleri Kongresi’nde (11-13 Ekim 2024, Online) sözlü olarak sunulmuştur.

Giriş

Okullar, çocukların ve gençlerin sağlıklı bir gelecek oluşturabilmesi için gerekli bilgi, öz yeterlilik ve dayanıklılık gibi sosyo-duygusal becerileri ve eleştirel düşünme becerilerini kazandıları kurumlar olarak belirtilmektedir (Aktürk, 2023). Okul çağı döneminin özel bir grup olarak kabul edilmesindeki sebep, bu dönemde çocukların sürekli bir büyüme ve gelişme içinde olmasıdır. Bu anlamda büyüme döneminde alınan koruyucu önlemlerin hayat boyunca da etkili olacağı belirtilmektedir (CDC, 2019). Amerika Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezine göre, çocuk ve adolesanların sağlıklı gelişimi birçok sosyal kurumdan etkilenmekte ve okul, aileden sonra çocuk ve adolesanların gelişiminden sorumlu birincil kurum olarak nitelendirilmektedir (CDC, 2020). Okul sağlığı ise öğrencilerde ve okul personelinde sağlığının değerlendirilmesinde, geliştirilmesinde, sağlıklı okul yaşamının sağlanmasında ve sürdürülmesinde, öğrenciye ve dolayısıyla topluma sağlık eğitiminin verilebilmesi için yapılan çalışmaların tümü olarak ifade edilmektedir (Demirhindi, 2020).

Bir ekip tarafından yürütülmekte olan okul sağlığı hizmetleri içerisinde, okul sağlığı hemşiresi öğrencilerin sağlığını koruma ve geliştirmede önemli bir rol oynamaktadır (Ulutaşdemir ve ark., 2016). Okul hemşireliği, öğrencilerin esenliğini, akademik başarısını ve yaşam boyu başarılarını ilerleten özel bir profesyonel hemşirelik uygulamasıdır (Aktürk, 2023). Sağlık Bakanlığı 19 Nisan 2011’de “Hemşirelik yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair yönetmelik” ile okul sağlığı hemşireliği halk sağlığı hemşireliğinde alt uzmanlık alanlarından birisi olarak yer almakta olup, yönetmelikte okul sağlığı hemşiresinin görev, yetki ve sorumlulukları ayrıntılı olarak yer almaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2011). Bununla birlikte okul sağlığı hemşiresinin bakım verici, savunuculuk, erken tanı ve sevk etme, sağlığı geliştirme, sağlık politikaları ve programlarının yürütülmesinde liderlik, araştırmacı, rehberlik, vaka yönetici, danışman, sağlık eğitimcisi, birleştirici (liyezon), sağlıklı okul ortamı oluşturma rolleri bulunmaktadır (Erkin ve Kılınç 2021; Taras, 2014). Okul sağlığı hemşireleri öğrenciler ve okul personeli için sağlıklı bir çevre oluşumunu (sağlık ve güvenlik) teşvik eder, okulun sağlık eğitim programlarını koordine eder, mevcut ve olası sağlık sorunlarına müdahale eder, vaka yönetimi hizmetleri sunar, öğrencilerin sağlığı üzerinde öz yönetimini artırmak için aileler ile işbirliği içerisinde olur şeklinde literatürde belirtilmektedir (Bergren, 2021; DesOrmeaux, 2019). Aynı zamanda etik ve kanıta dayalı uygulamalara dayanan okul hemşireleri, sağlık ve eğitim arasında köprü kuran, bakım koordinasyonu sağlayan, kaliteli öğrenci merkezli bakımı savunan ve bireylerin ve toplulukların tam potansiyellerini geliştirmelerine olanak tanıyan sistemler tasarlamak için işbirliği yapan liderler olarak ifade edilmektedir (Aktürk, 2023; www.nasn.org).

Okul sağlığının geliştirilmesi, okul sağlığı ile ilgili çalışmaların uygulanmasına ve edinilen veriler doğrultusunda gerekli tedbirlerin alınmasına bağlıdır. Bu nedenle, okul sağlığını etkileyen faktörlerin tespit edilmesi ve bu alanda yapılan çalışmaların kapsamının belirlenmesi, okul örgütlerindeki etkililikte ve verimlilikte katkı sağladığı belirtilmektedir (Fırat ve Tösten, 2021). Okul sağlığı

konusuyla ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesinin, gerek eksikliklerin belirlenerek sonraki yapılacak çalışmalar, planlamalar açısından gerekse sonuçların uygulamaya aktarılması yönünden önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmanın, okul sağlığı hemşireliği ile ilgili araştırma yapacak olan akademisyenlere, okul sağlığı hemşirelerine yapılmış olan çalışmaların yansıtılmasından dolayı, yol gösterici olması açısından önemli olduğu öngörülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, okul sağlığına ilişkin Türkiye’de hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarını incelemek, lisansüstü tezlerin sonuçlarını ortaya koymak, araştırmacılara ve okul sağlığına yönelik sağlık hizmeti sunan hemşirelere somut veriler sunmak amacıyla yapıldı. Bu doğrultuda, çalışma soruları şu şekildedir:

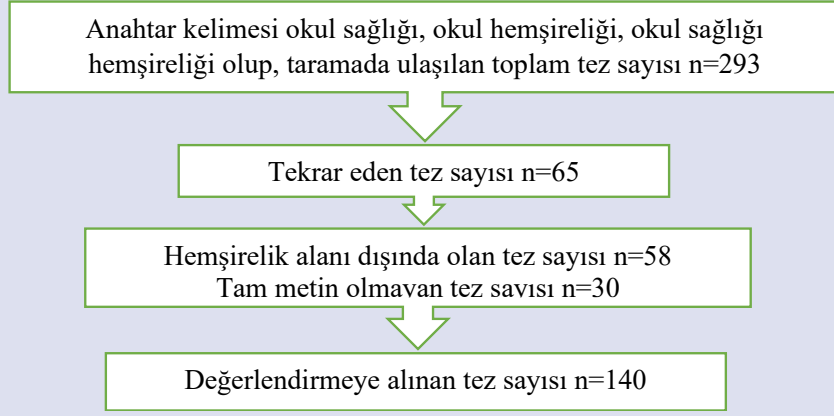
1. Hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin yıllara yöre dağılımı nedir?
2. Hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerde hangi örneklem grubu tercih edilmiştir?
3. Hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerde hangi araştırma yöntemleri kullanılmıştır?

Yöntem

Araştırma Türü: Hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili Türkiye’de yapılmış olan lisansüstü tez çalışmalarının incelenmesi amacıyla yapılan retrospektif tanımlayıcı çalışmadır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi: Retrospektif tanımlayıcı tipte 10.08.2024-18.08.2024 tarihleri arasında yapılan literatür araştırmasında hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili yapılan lisansüstü tezleri belirlemek için Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından tarama yapıldı. Veri tabanında; “okul sağlığı”, “okul hemşireliği” ve “okul sağlığı hemşireliği” anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapıldı. Veri tabanında tarama yapılırken lisansüstü tezlerin kapsadığı yıllar açısından herhangi bir sınırlamaya gidilmedi. Taramada “okul sağlığı” anahtar kelimesi ile 199 tez, “okul hemşireliği” anahtar kelimesi ile 63 tez ve “okul sağlığı hemşireliği” anahtar kelimesi ile 31 tez sonucuna ulaşıldı. Toplamda 293 lisansüstü tez görüntülendi ve yapılan taramalar sonucunda tekrar eden tezler (65 tez) ayıklandı. Bu tezler içerisinde 30 tezin tam metnine ulaşılamaması ve 58 tezin hemşirelik alanında olmaması ile araştırmaya dahil edilme kriterlerini sağlamadığı için çalışma dışında tutuldu. Hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili 10.08.2024-18.08.2024 tarihleri arasında ulaşılan tezlerin “28” inin doktora, “112” sinin yüksek lisans tezi olduğu görüldü. Araştırmada dahil edilme kriterlerine uyan 140 lisansüstü tez değerlendirmeye alındı.

Araştırmaya Dahil Edilme Kriterleri: Tezin hemşirelik alanında yapılmış olması, tam metnine ulaşılabilmesi, meta analiz olmamasıdır.

Şekil 1. Tez Çalışmalarının Araştırmaya Dahil Edilme Süreci
Figure 1. The Process of Inclusion of Thesis Studies into Research

İstatistiksel Analiz: Verilerin analizinde; frekans ve yüzde hesabı kullanılmıştır.

Etik yönü: Retrospektif tanımlayıcı tipte bu literatür araştırmasının etik kurul raporu bulunmamaktadır. Araştırma literatür incelemesi olduğundan, insan ya da hayvan üzerinde etkisi bulunmamaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, 112 yüksek lisans tezi ve 28 doktora tezi olmak üzere 140 lisansüstü tez çalışması ile sınırlıdır.
2. Araştırma, Ulusal Tez Merkezi'ne kayıtlı tez çalışmaları ile sınırlıdır.

Bulgular

Araştırmada 1999- 2024 yılları arasında (Grafik 1) 112 yüksek lisans tezi ve 1998-2024 yılları arasında (Grafik 2) 28 doktora tezi olmak üzere hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili yapılan toplam 140 lisansüstü tez incelenmiştir. İncelemeye alınan tezlerin %80'ini yüksek lisans tezleri, %20'sini ise doktora tezleri oluşturmaktadır.

Yüksek lisans tezlerinin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili Türkiye'de ilk tezin 1999 yılında yapıldığı görülmektedir. Bu tarihten sonra 2001 yılına kadar yüksek lisans tezlerinde hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili tezin olmadığı saptanmıştır. İncelenen toplam 112 yüksek lisans tezinin yıllara göre dağılımları incelendiğinde; %3.6'sının 1999-2003 yılları arasında, %8.9'unun 2004-2008 yılları arasında, %16.1'inin 2009-2013 yılları arasında, %26.8'inin 2014-2018 yılları arasında, %41.1'inin 2019-2023 yılları arasında ve %3.6'sının da 2024 yılı ve araştırmanın yapıldığı tarihler arasında yapıldığı belirlenmiştir (Grafik 1, Tablo 1). Hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili yüksek lisans tezlerinin en fazla 2019-2023 yılları arasında yapıldığı görülmektedir. Bununla birlikte yüksek lisans tezlerinin danışman unvanları incelendiğinde %28.6'sının tez danışmanının Prof.Dr. unvanında, %29.5'inin tez danışmanının Doç.Dr. unvanında ve %41.9'unun da tez danışmanının Dr. Öğr.Üyesi unvanında olduğu saptanmış olup, danışman unvanında büyük çoğunluğu Doç.Dr. unvanı olduğu görülmektedir. Aynı zamanda yüksek lisans tezlerinin araştırma tipleri incelendiğinde; %5.4'ünün randomize kontrollü deneysel

araştırma tipinde, %14.3'ünün deneysel/yarı deneysel araştırma tipinde, %8.9'unun metodolojik/metodolojik tanımlayıcı araştırma tipinde, %49.1'inin tanımlayıcı/tanımlayıcı ilişki arayıcı araştırma tipinde, %22.3'ünün ise kesitsel/kesitsel, tanımlayıcı/kesitsel, ilişki arayıcı araştırma tipinde olduğu ifade edilmektedir. Yüksek lisans tezlerinde büyük çoğunluğu tanımlayıcı/tanımlayıcı ilişki arayıcı çalışmaların oluşturduğu görülmektedir. Hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili yapılan yüksek lisans tezlerinde örneklem grubu olarak da büyük grubu öğrenciler oluşturmakla birlikte; %84'ünü öğrenci, %8'ini ebeveyn ve %8'ini öğretmen/yönetici oluşturduğu saptanmıştır (Tablo 1).

Yüksek lisans tezlerinde; okul sağlığı hemşiresinin işlevsel boyutu, sağlık okuryazarlığı, sağlığı koruma-geliştirme davranışları, okulda sağlık taramaları, riskli sağlık davranışları, ilk yardım, afet bilinci, sanal davranışlar, organ bağışı, bedeni koruma, çevre duyarlılığı, atık yönetimi, sosyal destek, stresle başetme, yaşam kalitesi gibi konularda çalışmalar yapılmıştır (tez.yok.gov.tr).

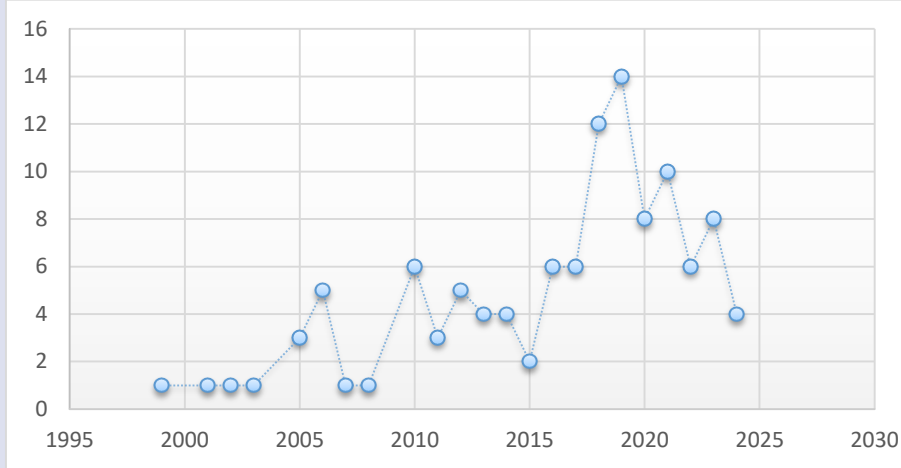
Hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili çalışma kapsamına alınan tezlerden Türkiye'de yapılan ilk doktora tezinin 1998 yılında olduğu görülmektedir. Bununla birlikte 1998 yılından 2003 yılına kadar çalışma dahil edilme kriterlerine göre hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili doktora tezinin yapılmadığı saptanmıştır (Grafik 2).

Doktora tezlerinde; fizik muayene, ağız diş sağlığı, fiziksel aktivite, beslenme, sağlıklı internet kullanımı programları, sağlığı geliştirme davranışları, çatışma çözümleri, akran zorbalığı, akademik performans, özbakım gücünü artırmaya yönelik girişimler, oyun terapisi, çözüm odaklı yaklaşım, oyun alanı kazalarından korunma, annelere motivasyonel görüşmeler (çocuğun medya etkileşimi-saldırganlık davranışları), müfredat geliştirme gibi konularda çalışmalar yapılmıştır (tez.yok.gov.tr).

Tablo 2'de doktora tezlerinin yıllara, danışman unvanlarına, araştırma tipine ve örneklem grubuna göre dağılımları verilmiştir. İncelenen toplam 28 doktora tezinin yıllara göre dağılımları incelendiğinde; %3.6'sının 1998-2002 yılları arasında, %7.1'inin 2003-2007 yılları arasında, %17.9'unun 2008-2012 yılları arasında, %28.6'sının 2013-2017 yılları arasında, %28.6'sının 2018-2022 yılları arasında ve %14.3'ünün ise 2023 yılı ve araştırmanın yapıldığı tarihler arasında yapıldığı belirlenmiştir. Hemşirelik alanında okul

sağlığı ile ilgili doktora tezlerinin en fazla 2013-2017 ile 2018-2022 yılları arasında yapıldığı görülmektedir. Bununla birlikte doktora tezlerinin danışman unvanları incelendiğinde %64.3'ünün tez danışmanının Prof.Dr. unvanında, %3.5'inin tez danışmanının Prof.Dr. + Doç.Dr. unvanında, %17.9'unun Doç.Dr. unvanında ve %14.3'ünün de Dr. Öğr.Üyesi unvanında olduğu saptanmış olup, danışman unvanında büyük çoğunluğu Prof.Dr. unvanı olduğu görülmektedir. Aynı zamanda doktora tezlerinin araştırma tipleri incelendiğinde; %3.6'sının metodolojik araştırma tipinde, %7.1'inin metodolojik, tanımlayıcı araştırma tipinde, %3.6'sının metodolojik, randomize kontrollü deneysel araştırma tipinde, %17.8'inin randomize kontrollü yarı deneysel /

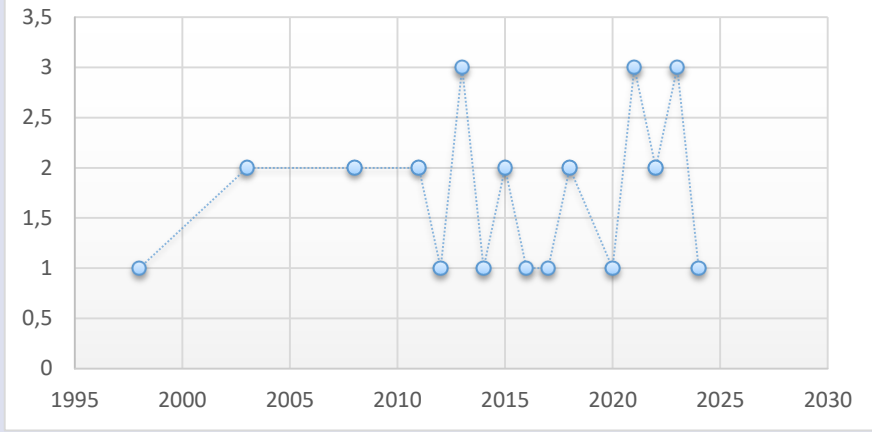
deneysel araştırma tipinde, %57.1'inin yarı deneysel/ deneysel araştırma tipinde, %3.6'sının tanımlayıcı, karşılaştırmalı, ilişki arayıcı araştırma tipinde, %3.6'sının çoklu yöntem (fenomenolojik, metodolojik, girişimsel) araştırma tipinde ve %3.6'sının ise nitel-delphi yöntemi araştırma tipinde olduğu ifade edilmektedir. Doktora tezlerinde büyük çoğunluğu yarı deneysel/ deneysel çalışmaların oluşturduğu görülmektedir. Hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili yapılan doktora tezlerinde örneklem grubu olarak da büyük grubu öğrenciler oluşturmakla birlikte; %82'sini öğrenci, %14'ünü ebeveyn ve %4'ünü ise akademisyen oluşturduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Grafik 1. Yüksek lisans tezlerinin yıllara göre dağılımı (1999-2024)
Graph 1. Distribution of master's theses by year (1999-2024)

Tablo 1. Yüksek lisans tezlerinin yıllara, danışman unvanlarına, araştırma tipine ve örneklem grubuna göre dağılımı
Table 1. Distribution of master's theses by year, advisor title, research type and sample group.

Özellikler	Sayı	%
Yıllar		
1999-2003	4	3.6
2004-2008	10	8.9
2009-2013	18	16.1
2014-2018	30	26.8
2019-2023	46	41.1
2024-.....	4	3.6
Danışman Unvan		
Prof.Dr.	32	28.6
Doç.Dr.	33	29.5
Dr. Öğr.Üyesi	47	41.9
Araştırma Tipi		
Randomize kontrollü deneysel	6	5.4
Deneysel/Yarı deneysel	16	14.3
Metodolojik/Metodolojik Tanımlayıcı	10	8.9
Tanımlayıcı/Tanımlayıcı İlişki Arayıcı	55	49.1
Kesitsel/Kesitsel, Tanımlayıcı/Kesitsel, İlişki Arayıcı	25	22.3
Örneklem grubu		
Öğrenci	94	84
Ebeveyn	9	8
Öğretmen/Yönetici	9	8
Toplam	112	100.0

Grafik 2. Doktora tezlerinin yıllara göre dağılımı (1998-2024)

Graph 2. Distribution of doctoral theses by year (1998-2024)

Tablo 2. Doktora Tezlerinin Yıllara, Danışman Unvanlarına, Araştırma Tipine ve Örneklem Grubuna Göre Dağılımı
Table 2. Distribution of Doctoral Theses by Year, Advisor Title, Research Type and Sample Group

Özellikler	Sayı	%
Yıllar		
1998-2002	1	3.6
2003-2007	2	7.1
2008-2012	5	17.9
2013-2017	8	28.6
2018-2022	8	28.6
2023-.....	4	14.3
Danışman Unvan		
Prof.Dr.	18	64.3
Prof.Dr. + Doç.Dr.	1	3.5
Doç.Dr.	5	17.9
Dr. Öğr.Üyesi	4	14.3
Araştırma Tipi		
Metodolojik	1	3.6
Metodolojik, Tanımlayıcı	2	7.1
Metodolojik, Randomize Kontrollü Deneysel	1	3.6
Randomize Kontrollü Yarı Deneysel / Deneysel	5	17.8
Yarı Deneysel/ Deneysel	16	57.1
Tanımlayıcı, Karşılaştırmalı, İlişki Arayıcı	1	3.6
Çoklu yöntem (fenomenolojik, metodolojik, girişimsel)	1	3.6
Nitel-Delphi Yöntemi	1	3.6
Örneklem grubu		
Öğrenci	23	82
Ebeveyn	4	14
Akademisyen	1	4
Toplam	28	100.0

Tartışma

Bu çalışmada Türkiye’de hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili yapılmış olan lisansüstü tezlerin, tez türünün, yönteminin, yapıma yılının, tezde danışman unvanının olduğu değişkenler yönünden değerlendirilmiştir. Araştırmada hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili araştırmaların genel bir çerçevesinin çizilmesi ve yeni yapılacak çalışmalara yön gösterebilecek veriler elde etmek amaçlanmıştır. Konu ile ilgili yapılan lisansüstü tezler az olmamakla birlikte (n=140) yapılan tez

çalışmalarının, tanımlayıcı araştırma türünde çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitın yapılan çalışmalar içerisinde yüksek lisans tezlerinde daha fazla olduğu görülmektedir. Bu bulgu yüksek lisans tezlerindeki sayının doktora tezlerindeki sayıdan daha fazla olması ve mesleki deneyimin etkisi ile tez danışmanlarının unvanlarının yapılan çalışmaların türünü belirlemede söz konusu olabilir. Nitekim doktora tezlerindeki araştırma türündeki büyük çoğunluğu yarı deneysel/deneysel çalışmaların oluşturduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda yüksek lisans tezlerinin çoğunluğunu tanımlayıcı çalışmaların

oluşturmasında, çalışmada tarama yapılırken lisansüstü tezlerin kapsadığı yıllar açısından herhangi bir sınırlamaya gidilmemesinden, konuyla ilgili deneysel çalışmalara temel oluşturacak çalışmaların yapılmasından kaynaklı olabilir. Nitekim okul sağlığı ile ilgili yapılan bir tez inceleme çalışmasında; okul sağlığı hemşireliği, örgüt sağlığı, okul sağlığı ve öğrencilerin sağlık durumlarının karşılaştırılması, okul çevre sağlığı, okul sağlığı ve akademik başarının karşılaştırılması, okul yöneticilerin tutumu ve okul sağlığı ilişkisinin belirlenmesi, örgütsel adalet ve örgütsel sağlık arasındaki ilişkinin belirlenmesi, örgütsel sağlık ve erdem arasındaki ilişkinin belirlenmesi gibi amaçlarla tez çalışmaların yapıldığı gösterilmektedir (Fırat ve Tösten, 2021). Bununla birlikte doktora tezlerinde yarı deneysel/deneysel çalışmaların çoğunlukta olması beklenen bir durum olduğu söylenebilir. Çünkü her tezin gerek sağlık eğitimleriyle gerekse sağlık bakım koordinasyonu ile okul sağlığını koruma ve geliştirmede kanıta dayalı uygulamalara dayandırmada yapılan tezde amaca katkı veren, hemşirelik bilimine katkısı olacak belirli bir müdahalenin kullanılması ve etkinliğinin test edilmesi önemlidir. Bunun yanı sıra uygulanabilirliği ve yorumlanması açısından araştırmacıya sağladığı avantajlar ile en çok tercih edilen yöntemin nicel (sayısal) araştırma yöntemi olduğu belirtilmekte olup (Streefkerk, 2019), yapılan tez çalışmalarına bakıldığında da en çok tercih edilen araştırmaların nicel yöntemler olduğu ve en az tercih edilen araştırmaların ise nitel yöntemler olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguyu okul sağlığı ile ilgili yapılan bir tez inceleme çalışması da destekler niteliktedir (Fırat ve Tösten, 2021). Bununla birlikte nitel araştırma tasarımlarının doğal ortamlara duyarlılık, araştırmacının katılımcı rolü, bütüncül yaklaşıma eğilim, algıların ortaya koyulması, araştırma deseninde esneklik, tümevarımcı analiz/yorum özelliklerini içerdiği ve hemşirelik olaylarının, tek bir bakış açısıyla anlaşılamadığı için nitel tasarım hemşirelik biliminin geliştirilmesi için önemli olduğu belirtilmektedir (Erdoğan, 2021; Talbot, 1995). Ayrıca yapılan tez inceleme çalışmasında en fazla tercih edilen örneklem grubu olarak ilkökul ve ortaokul kurumlarının (öğrenci, öğretmen veya yönetici) olduğu belirtilmektedir (Fırat ve Tösten, 2021). Yapılan çalışmada da örneklem grubunda hem yüksek lisans hem de doktora tezlerinde çoğunluğu öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir.

Çalışma sonuçlarına göre, doktora tezlerinde 2013, 2021, 2023 yıllarında tez çalışmalarının sayılarında artış olsa da, istendik düzeyde olmadığı ve tez sayılarında düzenli bir artışın olmadığı görülmektedir. Doktora tez çalışmalarındaki sayının düşük düzeyde olması, halk sağlığı hemşireliği alanında yapılan tez çalışmalarının okul sağlığı ile ilgili konularda istendik düzeyde yapılamamasından kaynaklandığı söylenebilir. Bu anlamda; okul sağlığı hemşireliğinin halk sağlığı hemşireliğinin bir alt uzmanlık alanı olduğu, okul sağlığı alanında hemşirelik rollerini uygulamaya geçirerek somut bir şekilde görünür kılınmasının mümkün olabileceği, bunu da yapılacak deneysel çalışmalarla desteklenerek, çalışma sonuçlarının kullanımının gerekli olduğunun göz önünde

bulundurulması gerektiği söylenebilir. Nitekim hemşireliğin mesleki gücünün; hemşirelik alanına özgü bilgi birikiminin kanıta dayalı hemşirelik uygulamaları ile sentezlenmesinin sonucunda artırılabilmesi literatürde yer almaktadır (Göçmen Baykara ve ark., 2019; Pektekin, 2013; Şengün ve ark., 2013). Bu anlamda mesleki gücün artırılmasında doktora programlarında yapılan tez çalışmalarının rolü önemlilik arz etmektedir. Aynı zamanda doktora programları toplumsal, ekonomik gereksinimlerin belirlenmesi ve yenilikçi düşüncelerin, yeni teknolojilerle harekete geçirilmesinde büyük bir işlev görmektedir. Bununla birlikte yapılan tezler sonucunda edinilen bilgilerin ve becerilerin uygulamaya dönüştürülmesinde, doktora mezunlarının önemli bir sorumluluk üstlendikleri ifade edilmektedir (Ede ve Uysal, 2021).

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma ile okul sağlığı ile ilgili elde edilen bulguların okul sağlığı ile ilgili yeni yapılacak araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmada hemşirelik alanında okul sağlığı ile ilgili lisansüstü tezlerin az sayıda olmadığı, ancak yarı deneysel/ deneysel ve nitel çalışmaların istendik düzeyde olmadığı sonucuna varılmıştır. Okul sağlığı hemşireliğinin okul toplumunun sağlığını koruma ve geliştirmede önemli bir yere sahip olduğu düşünüldüğünde; okul sağlığı hemşireliğinde kanıta dayalı uygulamaların geliştirilmesi, nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı lisansüstü tez çalışmalarının artırılması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Aktürk, Ü. (2023). Okul Sağlığı Hemşireliği. Aylaz, R., Hacıhasanoğlu Aşlar, R. (Editörler). Halk Sağlığı Hemşireliği ve Uygulamaları. Akademi Basın ve Yayıncılık, İstanbul.
- Bergren, M.D. (2021). School Nursing Research Priorities. *The Journal of School Nursing*, 37(1), 5.
- Centers for Disease Control and Prevention (CDC). (2019). About CDC Healthy Schools. Erişim adresi: <https://www.cdc.gov/healthyschools/about.htm#:~:text=S-schools%20play%20an%20important%20role,lifetime%20of%20benefits%20for%20health>, Erişim tarihi:28.05.2022.
- Centers for Disease Control and Prevention (CDC). (2020). Youth Risk Behavior Surveillance System (YRBSS) Overview. Erişim adresi: <https://www.cdc.gov/health-yyouth/data/yrbs/overview.htm>, Erişim tarihi:24.05.2022.
- Demirhindi, H. (2020). Okul Sağlığı. Tanır, F., Demirhindi, H. (Editörler). Halk Sağlığı Temel Bilgiler. Akademisyen Kitabevi, Ankara.
- DesOrmeaux, C.N. (2019). School Health. Nies, M.A., McEwen, M. (Eds.). Community/Public Health Nursing Promoting the Health of Populations içinde (ss. 1270-1305). Missouri: Elsevier.
- Ede, B., Uysal, N. (2021). Türkiye’de Hemşirelik Doktora Programında Teori/Kuram ve Modele Dayalı Yürütülen Tezlerin İncelenmesi. *KAEÜ Sağıl. Bil. Derg.*, 1(2), 91-98.
- Erdoğan, S. (2021). Nitel Araştırmalar. Erdoğan, S., Nahcivan, N., Esin, M.N. (Editörler). Hemşirelikte Araştırma: Süreç, Uygulama ve Kritik. Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul.

- Erkin, Ö., Kılınç, E. (2021). Okul Sağlığı Hemşireliği. Erkin, Ö., Kalkım, A., Göl, İ. (Editörler). Halk Sağlığı Hemşireliği. Çukurova Nobel Tıp Kitabevi, Antalya.
- Fırat, N., Tösten, R. (2021). Türkiye’de Okul Sağlığı Üzerine Yapılan Lisansüstü Tez Çalışmalarının Analizi. *Cihanşümül Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 42-61.
- Göçmen Baykara, Z., Çalışkan, N., Öztürk, D., Karadağ, A. (2019). Hemşirelikte Teori ve Model Kullanımı: Nitel Bir Çalışma. *Çukurova Med J.*, 44:281-289.
- Pektekin, Ç. (2013). Hemşirelik Felsefesi: Kuramlar-Bakım Modelleri ve Politik Yaklaşımlar. 1. Basım., İstanbul Tıp Kitabevi, İstanbul.
- Streefkerk, R. (2019). Quantitative Research Differences, Examples & Methods. Erişim adresi: [https://www.scribbr.com/methodology/qualitativequantitativerearch/#:~:text=andqualitativemethodsF,QuantitativerearchdealswithnumbersandstatisticsCwhilequalitativerearch,WhatismixedmethodsresearchF](https://www.scribbr.com/methodology/qualitativequantitativeresearch/#:~:text=andqualitativemethodsF,QuantitativeresearchdealswithnumbersandstatisticsCwhilequalitativerearch,WhatismixedmethodsresearchF), Erişim Tarihi 20.06.2022.
- Şengün İnan, F., Üstün, B., Bademli, K. (2013). Türkiye’de Kuram/Modele Dayalı Hemşirelik Araştırmalarının İncelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 16(2):132-139.
- Talbot, L.A. (1995). Principles and Practice of Nursing Research. St Louis: Mosby-Year Book Inc.
- Taras, H.L. (2014). School Nursing:Beyond Medications and Procedures. *JAMA Pediatrics*, 168(7), 604-606.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. 2011. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110419-5.htm>, Erişim tarihi: 20.05.2022.
- Ulutaşdemir, N., Balsak, H., Çopur, E.Ö.,&Demiroğlu, N. (2016). Halk Sağlığı Hemşireliğinin Bir Dalı:Okul Sağlığı Hemşireliği. *Türkiye Klinikleri J Public Health Nurs-Special Topics*, 2(1), 121-4. Erişim adresi: <https://www.nasn.org/about-nasn/about>, Erişim tarihi: 17.11.2023.
- Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi. Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>. Erişim tarihi: 10.08.2024-18.08.2024.